

הרב עמיעד גלזר

פחות מושה פרוטה (תביעות קטנות בבית דין)

ראשי פרקים

פתיחה

הקדמה – הזיקה בין ישיבת הדיינים בפרוטה לכל דין ממונוט.

חלק 1 – דין פחות מושה פרוטה בגיןה ובגוזלה

א. פטור השבת גניבה וגוזלה הפחותים מושה פרוטה מטעם מחילה

ב. פטור פחות מושה פרוטה מטעם שאין ממנו כלל

ג. צירוף תביעות הקטנות מושה פרוטה לטעמא דמחילה

ד. דין הרמב"ם באסרו כלשהו בגזל. האם הוא מטעם חצי שיעור

ה. שיעור הממון בגיןה וגוזלה נובע מדין המחלוקת

ו. פחות מושה פרוטה בגזל – חצי שיעור או חצי מעשה

ז. המשמעות ההלכתית שבבנת החסרון שבפחות מושה פרוטה

ח. משמעות מחודשת לטעם המחלוקת

ט. סיכום ביניהם – השיטות בטעם פטור גניבה וגוזלה שאין בהם שי"כ מחויבת

השבה

י. נספח – פחות מושה פרוטה בהשbat אבדה

חלק 2 – הזרקאות בי"ד לתביעה פחותה מושה פרוטה

א. הבנת דברי רב קטינה בב"מ נה

ב. ביאור שיטת הריטב"א

ג. תביעה דבר שביעין הפחות מש"פ לפי הריטב"א

ד. משנה ב"ק קג, א

ה. מהלך ראשון בביאור רב קטינה עפ"י הריטב"א, והמשנה ב"ק קג, א

ו. מהלך שני בנ"ל

ז. מהלך שלישי – ביה"ד כmozia האמת לאור

ח. דין וגבעה אף שיש בה שווה פרוטה ולמעלה במקום שיש עלויות משפט

ט. נסיון נוסף בביאור פסק הריטב"א דעתקון לדבר שביעין אף שאין שווה

פרוטה

י. הזרקאות בי"ד לתביעת כלים שאינם שווים פרוטה

יא. תביעה חוץ שאין בו שי"פ אך לטובו באופן הרבה שווה הרבהה

יב. סיכום הנקודות הבעייניות שהתעוררו, והצעות פתרון

חלק 3 – שיעור הפרוטה היום.

פתרונות

במאמר שלפנינו נעה לדין בעיה עניינית שאף שהוקצתה לו בסדר השווייע סימן שלם ואmens יעמוד סימן זה במקודם הדין. אולם קיצור מאד המחבר בדבר, והעמeka בשורשי ההלכה תבסס ותבהיר את הנושא וכן תשוף אוור על ענפים נוספים שייעלו מהתוך העניין.

יש לברר האם יש עילה להליך משפטי בגין תביעה שאינה עולה אף לא לפראוטה. כדי להסביר תשובה לכך علينا לעבור דרך דין אחר כולל יותר ביחס לכל החיבורים המומניים ושיקותם בפחות מושה פרוטה (להלן – פמש"פ) ועלינו לבחון האם המשקנה בשני הבিורוים תהה תמיד זהה, ואם לאו יש למצוא את הסברות המחלקות ביניהם. מתוך העיסוק בזיקה שבין העניינים יתבררו פרטי ההלכה הנידונה ותתבסס ההבנה בהם.

יש לציין כי העיסוק בדבר הוא יותר עוני ופחות מעשי, לאחר שהפרוטה איבדה היום את ערכה א"כ מAMILא לא מצוי שיתבע אדם על פמש"פ, זולתו שיש לו סנטימנטים לחפש. זאת ללא קשר לעצם השאלה כיצד לאור ירידת ערכה של הפרוטה עד לאבדן מוחלט של כח הקניה שלה, אם עדין תהווה עילה לתביעה וממילא להליך משפטי בבי"ד. גם בשאלת זו נעסק בעיה בשולי המאמר. עוד נזכיר את הדילמה שיש בהגשת תביעה קטנה לבי"ד כאשר עלויות המשפט הופכות את התביעה ללא כדאית, ולעתים אף המאזן הסופי של התובע מן המשפט הוא שלילי.

הקדמה: הזיקה בין ישיבת הדיינים בפרוטה לכל דין ממונות

קודם שנעה לדין דין פמש"פ בחיווי ממון. והכוונה לעצם החיוב ללא קשר לתביעה בבי"ד, וכמו שהקדמנו, יש מקום להצביע על הקשר הנראה לעין בין הדיינים, והוא מעבר לסבירה הפחותה לכ准确性 שرك דבר המוגדר כחייב. יתקבל לדין בבי"ד. המשנה בב"מ נה, א מונea דינim התלויים בפרוטה. והם הווואה בדיין, קדושי אשה, מעילה, מציאה וגזל. ובגמ' איתא "תני לה בתניתא חמיש פרוטות הן האונאה פרוטה, והחוואה פרוטה, וקידושי אשה בפרוטה, גזל בפרוטה, **וישיבת הדיינים בפרוטה**. ותנא דין מ"ט לא כתני ישיבת הדיינים. תנא ליה גזל". קלומר מכיוון שמצוינו שא"א לתבוע גזל שהוא פמש"פ ה"ה לכל תביעה ממון ומילא אין ישיבת הדיינים בזה. או אפשר באופן קצר שונה וכרשי"י דmajot טעם שתביעה גזל אינה אלא בש"פ ה"ה לשיבת הדיינים. א"כ הקשר בין גזל הפמש"פ להזדקקות בי"ד לתביעה

הקטנה מש"פ, לכארה שורשו כבר בגמ', שהיא המקור לשווי הוי'ם סי' ו, שהוא נדונינו. זיל השוו'ע "אין הדיינים יושבים לדון בדי פמש"פ, ואם הוזקו לש"פ גומרים דין אפי' לפמש"פ".

דין פחות משה פרוטה בגניבה ובגזילה

הר"ם, שמקורו בಗמ' שהבאו, פסק שגול אינו אלא מש"פ וכי להעמיד הדברים על דיוקם נאמר שאמנם יש איסור גול בפחות מכאן אלא שאין מוציאין ממון מן הגולן. וכלשון הר"ם ריש הלכות גזילה ואביודה "כל חゴול את חברו ש"פ עובר בלית שני' לא תגוזל... ואסור לגוזל כלשהו דין תורה". וכיו"ב כתוב בראש הל' גניבה: "כל הגונב ממון מש"פ ולמעשה עובר על ל"ת שני' לא תגונוב... ואסור לגונב כלשהו דין תורה". וכתוב המ"מ "זהוא מדין חצי שיעור שאסור בכל מקום". שורש פטור התשלומיין בגזלה ובגניבה הפתוחות מפורטה נתחבטו בו גдол הדורות וביארתו בכמה מסלולים. נערכם בעיה אחד ונעמוד על ההבדלים העולים להלכה מתוך בחינת הגישות השונות.

א. פטור השבת גזילה וגניבה הפתוחות מש"פ מטעט מחייב

בגמ' סנהדרין נז, א מובאת ברייתא¹ דעל גול וכיוצא בו כותי וכותי בישראל אסור ישראל בכותי מוותר. ומבארת הגמ' בהוו אמינה דכוונת הברייתא באומרה "כיווצה בו" לפמש"פ. כלומר אסור גול בכותי הוא אף בממש"פ (אמנם ישראל שגול לכותי כיון שאינו בכלל "רעך" מוותר מדאורייתא) אף שהוא סכום הנמחל בד"כ. זאת משום שכותים לאו בני מחילה נינחו. בדומה לזה מצינו בסנהדרין נט, א, הגמ' שם קובעת דיליכא מידעם דישראל שרי ולעכו"ם אסור, ושואלת הגמ' והרי פמש"פ דישראל פטור ומישבת התם משום דלאו בני מחילה נינחו – שאף ישראל נצטו על הגול, אלא שמש"פ אינו נחשב בעיניהם שעוברין על מידתן, שרמןין הם ומוחלין על דבר קל. אבל בני נח אכזרים הם עכ"ל. ואין דבריו מובנים כל צורכם, שהרי הגמ' עוסקת בהשוואה שבין חיובי גול גוי לגוזל ישראל ורשוי שעסוק במחילה הרי תליה היא בגוזל ולא בגולן. וא"כ החילוק צריך שייהי בין גוזל ישראל לנוכרי. ואפשר לבאר ע"פ דברי היד רמיה במקום שכטב

¹ תוספთא ע"ז פ"ט.

ועיל "וודרך העולם שכל המדוקדק, מדקדקים עימו ואין מוחלון לו אבל ישראל, רחמנים הם...". ככלומר שכיוון שאם היה הנוכרי הגזול, נגזל בעצם לא היה מוחל לנו כשגוזל אף לישראל חייב, והיפכו בישראל הגזול. א"כ משמע ממשמעות הפטור לפיה הרמ"ה אינו תלוי בעצם המחלוקת, כי הנה בגזול העכו"ט מישראל דמהול הפמש"פ וא"פ"י חייב אלא הגדרת הממון ביחס לנגזל עומדת בשורש העניין. וא"כ אין טעם פטור בפמש"פ ביחס לישראל משום מחלוקת אלא דאיינו ממון. אמנם הגדרת הממון נובעת מחלוקת (ועי' להלן שיטה כזו) וכן כתוב הרמ"ה להדיא "אשתכח דפמש"פ לגביהו (=cotitis) ממונה הוא ואסיר להו למסקליה".

אולם ברשי"י עצמו דוחוק לומר לנו שהרי את הגמי' בדף נז פרש באופן שונה: אחר החלוקה בדיין בין כותוי שגול, לישראל שגול שוואת הגמי': "אי הכי כותוי בישראל אסור הא בר מחלוקת הו", ככלומר הנגזול הוא ישראל ובר מחלוקת הו, ומישיבת: "נחי דברת, הכי מחייב ליה, צערא בשעתא מי לית ליה" ולנו אסור. ומפרש רשי"י בדייה צערא ז"ל: "צערא בשעתא מי לית ליה" – הalcן גזול הוא אלא שאין בייד ישראל נזקקין לשיבו דברת הכי מחייב ליה. ישראל בישראל נמי אסור ומעבר לא עבר דכתיב "לא תגזול – והשיב את הגזול". אמידי דהשבעון קרי גזול ואיזיך לא. אבל בכותוי דלאו בר השבעון² הוא שכל דינו למתינה לא נפיק פמש"פ מכלל פרוטה ואפילו מישראל דמחיל ליה בתר הכי". ככלומר כותוי שייך באיסור גזול אף בפמש"פ ואף בגזול מישראל משום צער הנגזול אמנס בגולן ישראל כיון שתליו הגזול ביכולת ההשבה אין הצער מתורגם כאיסור גזול אלא כאיסור בעלמא. אבל בגולן נוכרי שאינו בהשבה אין הגדרת הגזול תליה בהשבה. א"כ להדיא ברשי"י דלא כרמ"ה שאם ס"ל כוותיה היה לו לומר בפשטות, שהחילוק בין ישראל לנוכרי שגול את ישראל נובעים מהגדרת הממון ביחס לגזול. ولكن י"ל ברשי"י, שבדף נת'א עוסקת הגמי' בכלל החילוק בין ישראל לנוכרי והוא בהפרש בין גזול ישראלי לנוכרי מנוכרי. דהוא תלוי במחלוקת אמנס לא כניסה הגמי' שם לדעתו למעשה גזילה שבין ישראל לנוכרי. כאשר המרכיב הזה מופיע שם נ"א ובאו רשי"י ונימוקו עימנו. א"כ לרשי"י ייל דמחללה שנאמרה במיל' היא כפושטה והיא הטעם לפטור השבת גזילה הפחות מש"פ.

² מעניין להזכיר דברי התוס' ע"ז עא, א"ד"ה בן נח שכותב הטעם שאינו בתשלומיון בשם רשי"י ז"ל "ירוש"י פי"י דלא ניתן להשבעון משום ذקט ליה בדרבה מיניה" וכ"כ התוס' בעירובין טב,א. ושם דחאה משום דלא שייך בעכו"ם דין קלבד"מ. ואך כי ברשי"י בע"ז לא נראה כפי שהביאו התוס' ממשמו, בעירובין אפשר שזו כוונתו זו"ל "כיוון שעבר נהרג ואניו משלם".

א"כ חזין שלרשיי א"ש שהרי הגמי משלימים אילו את אילו בשני המקומות, אולם לפי הרמ"ה יש סתירה בטעמים המופיעים בשתי הסוגיות ואמנם הרמ"ח כתוב במפורש שהסוגיות חולקות מפני קושיה אחרת בסוגיה בדף נט. והיא קושית הלהי' בריש הל' גזילה. זיל' ווקשה דאי' מה הקשו בדף נט מי אייכא מיידי דליישראל שרי ובעכו"ם אסור והרי פמש"פ ותרצו התם משומ דלאו בני מחלוקת נינהו ע"כ. השטא מה הקשו הא ביישראל נמי אייכא איסורה בפמש"פ כדמשמע בתורוצה דרב פפא וכדפסק רבנו זיל' וכו'ו. והוא זיל' תרכז: "ויל' בדוחק דמ"מ פריך כיון דיש חילוק בין פרוטה לפמש"פ בישראל, ובעכו"ם לא. א"כ הרוי חמיר בעכו"ם מיישראלי" כלומר החילוק הוא שבפמש"פ העכו"ם בmittah ובישראל איןוא אלא אסור. ברם בשוויות מהר"ץ חיות ס' טז אות ד דחחה ללח"מ עפ"י דברי התוס' חולין לגא כיון שלישראל עכ"פ אסור שוב לא שייך מי אייכא מיידי דליישראל שרי, דיןנו שר. והרמ"ה עצמו כתוב זיל' בדף נט: "וישמע דלא ס'יל כדרב פפא דסביר לאוקומי כיוצא זהה בגזל פמש"פ ותני עלה ישראל בישראל אסור ואי בעית אימא אף' תימאقرب פפא, התם "כא מיירி לכתילה וחכא קא מייררי לדיעבד דאי גול ליה פמש"פ אי הגזלו ישראל שרי, ליה לאחזוקי ביה, ואי כותוי הוא אסור ליה לאחזוקי ביה מיהו פשוטא דשמעתא לא משמע אלא לכתילה וכו' א"כ מסקנתנו כמש"כ דאי' לאיחס איסור לדברי הגמי דף ניט' "ליישראל שר", אלא דלא ס'יל לסתומה זו כרב פפא דסנהדרין נז ע"כ גם הפרשנות בסוגיות אינה זהה. אמנם תורוצים נוספים נאמרו בקושיה זו. הערל"ין (נט, א) דיה והרי כתוב שההבחנה בין גזל ישראל לגזל העכו"ם שהגמי' מצבעה עליה היא מצב מהות האיסור גזל ישנו בעכו"ם אף בפמש"פ, ואילו בישראל האיסור הוא מצד הצער הנגרם לנצל.³

בשוויות מהר"ץ חיות הניל' אחר שדחה להחי'ם וכש"כ, ישב בעצמו את סתירת הסוגיות וכותב דהוקשיה בעינה רק אם נקודת המוצא היא שיש שיעור לגזילה, והאיסור בפמש"פ הוא מצד ח"ש. וא"כ לעולם אייכא אסור ומה מקשה הגמי' בדף נט. ברם באמות אין שיור לגזילה ואיסור גזילה בא"ש משומ שלא מצאנו שיעור לממן בטורה. מעתה המקשן שאל בתחילת בדף נט הא מצינו פמש"פ שמוטר בישראל, דס'יל דהוא מטעם דלא קפדי. וכש"כ חמ"מ בריש הל' גזילה בשם הנאונים. כגון הנוטל קיסם לחוץ בו שניינו דיןנו בכל גזילה. כן כל שהוא פמש"פ הי' כריה התפוח וכאויר הבית דאיינו

³ ועי' לקמן דהרמ"ה לשיטתו אין יכול לפרש בדברי העולג'ין משומ שהבאנו עפ"י המשנת יעבץ דס'יל דחאיסור הוא מצד גזל וא"כ א"א אלא אם נאמר שהסוגיות חולקות.

פחות משוה פרותה (תביעות קטנות בבית דין)

כלום ומותר אף לכתהילה. וע"כ מתרצת הגמ' דהפטור אינו אלא מטעם מהילה ע"כ אمنם בעת הנטילה יש איסור גול בכ"ש אלא דמיד אח"כ מהיל. וא"כ הוא אסור לישראל מהתורה כగונב ע"מ למקט וע"מ להшиб דעתו איסור גול.

א"כ בנוספ' לשוב קושיות הלח"מ ארוחתן ג"כ שיטה שאمنם פטור התשלומיין נובע מהמהילה. וע"ע لكمן אחרים נוספים שבברים את דברי הר"ם עולה מtopic דבריהם דליך בממוני שיעור.

ב. פטור פחות משוה פרותה מטעם שאינו ממון כלל

בספר שער המשפט סי' ו הקשה מהגמ' שבעות לח שנפסקה להלכה דיש צירוף לשיעור פרותה מחובבים שונים וז"ל הר"ם שבעות ג, יא "אייל חבירו תן לי פקדון ותשומתך גול ואבידה שיש לי בידך שבואה שאין לך בידי אינו חייב אלא אחת ואפי' היה לו פרותה אחת מכלון הרי אילו מצטרפן וחיב' עכ"ל ואם הפטור למפש"פ הוא מטעם מהילה א"כ היאך מצטרפין החובבים הרי נמחלו כאו"א בשעתו וכותב שעהמ"ש אוקימתא לתרץ קושיות דאיירי בחובות גדולים שנמחלו قولן חוץ למפש"פ בכאו"א דבכה"ג ליכא מהילה כמבואר בבי"ק קג וע"כ שיק' צירוף.

הנהל יצחק סי' ו תרצ' הקושיה ע"פ דברי בעל המחניא גזילה א שהביא מן הגמ' דפטור למפש"פ נובע מהמהילה, ועפ"ז נסתפק בלא נודע לבאים שנגנב מהם, דאו ליכא למחלותם. א"כ האס בכיה"ג יתחייב בתשלומי הגניבה (ווצ"ל כוונתו וזודאי בטוען במפגיע שאינו מוחל לא מהני ליה מושום דבטלה דעתו אצל כל אדם, אבל בכיה"ג דלא ידע אין כל אדם מוחל א"כ יש להסתפק אם אmens יתחייב הגניב) והביא מהמשנה דב"ק קג, א דאמנס בלא מחל אין הפטור מהחייב. וסיים זהה"מ במקומות שנוצר חיוב השבה, כגון במשנה שהיה חיוב גדול בתחילתה אלא שמלח רבו חוץ למפש"פ لكن יש חיוב השבה בכל פרותה ואף פחות ממנה בלבד מה שנקח בפירוש. אבל במקומות שכל גורם החיוב אינו עולה אלא למפש"פ אין לזה דין ממון ופטור אף בדליך מהילה (וכן הוסיף ובהיר בנו כמודפס בהערה במחניא שם).

וכדברי המחניא ממשמע בפרש"י בסוגין דב"מ נה ביחס לתביעת למפש"פ שכותב "דלאו ממונא הוא" וכן תוס' בע"ז עא, ב ד"ה ואי ס"ד כתוב למפש"פ לאו ממונא הוא אינו נחשב לחסרונו אצל הנזול וברשי' שם כתוב דאיינו ממונא ממשום דמלח.

עפ"י דברים אלו תרצ' הנחיי קושית שעהמ"ש דarf בפמש"פ לעולם הנגול נשאר הבעלים זליך לטעמא דמחילה אלא שאין חיוב השבה דפמש"פ אינו ממון כלל, אולם כשיctrפו כמה סיבות המחייבות ויעלו לשער פרוטה יוכל מה חדש לתובעו.

אמנם אם נדקק היטב בדברי המחני"א נבחן כי לא דוחה לטעמא דמחילה. ואמנם קשה להתחש לזה לפי שהרי גמי מפורשת בסנהדרין היא שנימקה דבריה במחילה (אלא אם נלך בדרך הרمية שהعلنו קודם) אלא שבנוסף לזה כתוב דברי עכ"פ דין ממון כדי שנחשיב הדבר לגזילה. ואמנם יש מקום לטעמא דברי שיעור ממון אף דaicא לטעמא דמחילה, משום Daiaca נפ"מ בgzל פמש"פ ולא נודע לנגוז שאף כי שאינו מוחל אף"ה כיון שלא נוצרה חובת השבה משום Daiiri בפמש"פ, שאינו דין ממון לכך אינו חייב. אך טעמא דמחילה למי אצטראיך אחר דברי שיעור ממון. ועיין להלן DAMNS יש נפקותות רבות בין הטעמים וא"כ יש מקום לומר דברי לתרויזו.

ג. צירוף תביעות הקטנות מש"פ לטעמא דמחילה

ואמנם לטעמא דמחילה גרידא, אכן רבים הסוברים שטעם זה עומד בפנ"ע, כנ"ל בנח"י, במנ"ח קל ובקה"י בכמה מקומות (וע"ע להלן) יש צורך לישב הגמי בשבועות דמשתמע שיש צירוף של תביעות הקטנות מש"פ.

ב>Showit Shor'im (מהד' ד ח"ג סי' קל) כתוב לישב זאת שהרי ודאי אילו ידע מראש שיctrפו אח"כ גורמי חיוב נוספים, שבסה"כ עולמים לש"פ. לבטה לא היה מוחל א"כ גם עתה יש אומדן שמחילתו מוטעית היתה ולכן לא חייב מחילה. DAOMDANA היא דכל אדם לא מחייב בה"ג א"כ אי מחייבו לא בטלה אצל כל אדם.

בדומה לזה בספר ערך שי (חו"מ) שהביא מספר אסיפת זקנים⁴ ב"יק קה דעל דעת שתתყיקר לא מחל. וכפי הר"ן ר"ה זו שהביא מיום פ', ב, בעבר אדם עברה פעם ראשונה מוחלין לו וכן שנייה⁵ אך מפעם שלישית חזרין להctrוף גם הפעם הקודמות, ובכיבור החוטאים, מצטרפין מהפעם הרביעית. וביאר הכוונה שם וכן מבואר יפה בר"מ הל' תשובה ג, ה: "בשעה ששוקלין עוננות

⁴ אמן הוא עצמו כתוב בתחילת הדומה לציץ אליעזר וקה"י שאכתבם להלן.

⁵ אמן כתוב שם וכן שלישית ורק מרבית מctrופין אך כבר השיג שם חב"ח בהଘותיו דזהו רק בעונות הציבור וכשייכ' חור"מ בהמשך התולכה.

אדם עם זכויותיו אין מחשבין עליו תחילת עוון שחתא בו ולא שני אלא שלישי ואילך אם נמצאו עוננותו שלישית וайлך מרובין על זכויותיו, אותן שני העונות מctrפין ודנין אותו על הכל. ואם נמצאו זכויותיו כנגד עוננותיו אשר מעוון שלישי ואילך, מעבירין כל עוננותיו ראשון לפיהם שלישית נחשב ראשון שכבר נחלו השנים...". לעומת שרבבו עוננותיו אף שנחלו הראשונים בזמנים מ"מ חזרו להctrף כשהרבה לשוע, דכל המחלוקת היא על תנאי שלא יוסיף לחטא עוד, והיה הכא, אמם כמובן שבמחילה מפורשת לא מהני סברא זו דברים שבלב אינם דברים לעkor מה שבפיו.

ד. דין הרומבי"ט באוסרו כלשהו בגזל, האם הוא מטעם חזי שיעור

המניח כי קל בנסיבות השבת הגזילה האריך בהציגו ב' האופנים הניל וצין לנפקות העולות בין התפישות (להלן פרק ו') והכריע ביניהם מתוך דברי הר"ם שכטב שאף שבפמש"פ איסור מיהא איכא, וכבר הזכרנו שהמ"מ הטיעים דבריו משום חזי שיעור אסור מן התורה אלא שמצוות השבת ליבא⁶. וכן הסמ"ע חוות שמה סק"א כתוב וזה דבמו חזי שיעורין לעניין איסור הלב ודם אסור מן התורה עיג דיןлокין עליו כמבואר במקומו בי"ד ובאו"ח בהלי יוכ"פ כן חזי שיעור לעניין ממון ג"כ אסור מן התורה עיג דיןлокין עליו עכ"ל. וכותב המניח דמשמע מהמ"מ דין פרוטה החוא שיעור בשאר שיעורין שהן הלכה למשה מסיני ולא שנקבע לפי המחלוקת. משום דלטעמא דמחילה לא שייך לומר חזי שיעור דזה לא חזוי לאצטרופי דהא קמא קמא מהיל. ואף כי לדבריינו לעיל בשם השווים והערך ש"י מצטרפות התביעות גם לטעמא דמחילה מ"מ ייל דעתת הצירוף היא דאמירין דבכח"ג ליכא מחילה אבל מחילה כלשעטמה אינה בתורת צירוף, וכ"כ המהרש"ס חי"ו סי' רט.

אםם השווים הניל הוכח עפ"ז להכריע בספיקו של הפמ"ג בバイור המושג חזוי לאצטרופי, אם פירושו שרואו הוא בשעת מעשה להctrף ולהיות שיעור שלם ומכך חשיבותו גם כעת. או דלמא פירושו חזוי לאצטרופי ע"י שייכל

⁶ אמם הביא לקצת אחרים (מהרי"ט אלגוי וכו') דודעתם גם בעשה איכא מצוה בחו"ש כבמצה וכדו' וא"כ ה"ה הכא במצוות השבה ודוחם מחלוקת ע"ש.

בכדי אכילת פרס ויצטרוף לשוער בפועל. דלטעם דמחילה ייל' לחזוי לאצטראופי הוא מצד הראשון ולצד השני הוא קמא קמא מהיל.⁷

והנה מצאנו ביאורים שונים בדברי הר"מ ובדקודוק דברי המ"ם. כאשר ע"פ אופנים, אילו מושבת גם התפיסה זפטור פמש"פ נבע ממחילה.

נקדים שת הערות עיקריות של גביהן נבנו עיקרי השיטות בبيان הר"מ:
א. המ"ם בהל' גניבת על דברי הר"מ "אסור לגנוב כי"ש ד"ת" פירש שפמש"פ כבממו כדין ח"ש. ואילו בהל' גזילה על דברי הר"מ "אסור לגוזל כי"ש ד"ת כתוב דזה מתברר בסוגיא דדי' מיתות (=הגמי' בסנהדרין הניל') ולא הזכיר טעמא דח"ש.

ב. האמנם שיקח ח"ש בממוןות. ועי' בשווית הר צבי או"ח ב' סי' צו דדעת החכ"ץ בשווית סי' פו כדין ח"ש אינו אלא באיסורי אכילה וא"כ אם נאמר שדברי הר"מ הם מדין ח"ש הרי זו סתייה לדברי החכ"ץ, אמן הביא דרש"י בשבת עד, א כתוב במלאות שבת דין ח"ש אף שאינם איסורי אכילה. ועוד אפי' יש דין ח"ש במידיו דלאו אכילה, יש לדון בכל דבר אסור עם ביצוע חציה נחשב לחצי שיעור או אולי הוא חצי מעשה ואיןו כלום וכדלהן.

יש לציין לדברי המנתה אשר עה"ת (בראשית ס' ט) שיווא להלן בהרחבת שאף המ"ם אין כוונתו בהכרח לח"ש, שהרי כתוב "משום ח"ש" ולא "משום ח"ש" (ועי' מש"כ בסס"ה).

הגראץ⁸ פראנק בשווית הר צבי הניל' אגב הדיוון אם ח"ש הוא רק במידי אכילה הביא גם את נקודת המוצא שלנו. הימך שיקח ח"ש בגול והרי קמא קמא מהיל וא"כ לא חזוי לאצטראופי. וכORB ע"פ החילוק שנמצא בדברי הרב המגיד הניל' דאמנס בגניבה כיון שלא ידע שנגנב מעמו ליכא מחללה ושיקח לומר ח"ש דס"ס חזוי לאצטראופי, אבל בגזילה יידע הנגול ומחל א"כ ליכא לח"ש אלא ע"כ האיסור הוא כפי שכותב בספר יד המלך (פ"א מגניבה) דגניבה וגזילה סתמא נאמרו בתורה ואסורין בכל שיעור אלא שחכמים שיערו דבפמש"פ מהלי אנשי וא"כ כשגול מיד נתקון האיסור ע"י העשה ד"השיב" שמתבצע ע"י המחללה.⁹ וא"כ לכתיהלה ודאי שאסור לגוזל ח"ש ד"ת אלא

⁷ גם המהר"ץ חייט בשווית סי' טז בראשית דבריו חלק במסלול זה. להקשנות דזה לא Choi לאצטראופי והימך יאסר פחות מכשיעור והביא אmons לדין' לחזוי לאצטראופי הוא מטעם דכיוון שרואי להיות שלם בחצרך אליו עוד א"כ חשוב הוא להאסר אך אוח"כ באר לדין מטעם אחר וע"ע.

⁸ וכפי קצוה"ח תcord סק"א.

שבדיעבד אין איסור גמור וס"ס מחל והו כהשבה. لكن כתוב המ"מ באיסור גניבה ממש"פ דהוא מטעם ח"ש ולכן אסור אף בדיעבד, ואילו בגזילה דלא שיק ח"ש מושם דמחיל כתוב דלפקות יש איסור לכתילה.

אף המהרי"ץ חיota בשווית ס"י טז, פתח בכך דבגוזל ממש"פ לא חזוי לאצטרופי ושלל כפי הרוב פראנק דין שיעור בגזול לפי שלא מצאנו זהה שיעור מינימלי אלא שא"צ להסביר מפני שנחלה מלאיו אצל רוב בני"א. והוא התיקון של "והшиб" וכש"כ בחר צבי, אלא האיסור הוא דחויה בגזול⁹ ע"מ למיקט דמבעאר בר"פ איזחו נשק بلا תגנבו מלמד איסור בזה, וה"ה לגזילה זו. אופן זה סלל גם הגר"ב זילוטי בספרו משנתו ישב"ס ידאות וככתב כן לישב לדעתו דברי הר"מ. בדוחילה הוכית דס"ל לר"מ דיליכא דין ח"ש אלא באיסורי אכילה כחכם צבי הנ"ל. ואילו בהלכות גניבה וגזילה משמע דאיתא לח"ש אף בשאר דברים וכשאלת הרוב פראנק. ודיק מסמיכות הדינים בר"מ שככתב זויל "אסור לגנוב כ"ש דית" ואסור לגנוב דרך שחוק או לגנוב ע"מ להחזיר". דחד טעמא לכלהו שוגם בגונב ממש"פ אין מדין ח"ש אלא דהוא כגונב ע"מ להסביר שמחילת הנגב היא כהשבת הגנב.

ואף כי יש שיטה המחקת בין גזל לגניבה בע"מ למיקט (להלן סס"ה) מ"מ מצינו שוויון ביןיהם בריטב"א ב"מ סא, ב. וכן הרמ"ה ששאל בספ"ק דבר"ב טז, על איוב שגוזל מآلמנה ע"מ להסביר השדה ולהסבירו בשחו. לצד

⁹ הזיקה בין ע"מ למיקט לע"מ להחזיר נתונה במה' ראשונים שהובאה בשטמ"ק שם בפ"ה דב"מ וחכ"ח קצתה"ח שמה סק"א ז"ל השטמ"ק ע"מ למיקט יש מפרש דאייריו שהוא אינו רוצה למכב הגניבה בידו, אלא גוב כדי לצערו, ולא רואה מהעשים בכל יום שעושים כך. וכך י"מ דודאי בדעתו למכב הגניבה בידו, אבל אין גוב בשביב שום הנהה, אלא כדי לצערו עכ"ל. ככלומר דאמנם יש שחקלו ע"מ להסביר ויש שלמדו בזה איסור בע"מ למיקט שהוא באופן שסביר אחר שהכחיסו לגוזל אך א"כ בכל ע"מ להסביר יש איסור. (אם נס, הסמ"ע בסק"ב הביא כן בדברי השו"ע, אך בוחילה הביא לביאור הב"י בטור דהאיסור בע"מ להסביר הוא רק כשהוא ע"מ למיקט, אך לא כשנintel להשתמש ולהחזיר החידוש בשיטה זו ובע"מ למיקט הוא אף שנטל לומן). וככתב קצתה"ח דהרי"מ בספר המצוות הוא הצד הראשון שביבה שניים ישלם שמענו עונש זהה מניין ת"י לאל תנגונב ע"מ ז"ל "ובסתפרא לפיו שניין בגניבה הוא רק כשב שחררי כתוב במצוות רמד למיקט פיי לצער הבעלים ולהדאיגן (ולהכאיבן) ואח"כ ישיבתו לו וכוי וכן מפורש בחיל גניבה "דרך שחוק או לגנוב ע"מ להחזיר" ועפ"ז פסק השווי"ר ר"ס שמח. ועפ"ז כתוב הקצתה"ח ביחס למה שכתב השטמ"ק דמעשים בכלל יוס שעושים כן דאמנים ראוי ליזהר בזה. וגם הרמ"ה שהבאנו ס"ל הכי לאיסור בע"מ להסביר ברם תורי"ד קידושין סט, ד"ה דמנסיב כתוב דגונב ע"מ לשלם אין עבר על איסור בדברי השטמ"ק. כיון דאייתין להכי יש מקום להוסיף את דברי קצתה"ח שם שנסתפק בגונב ע"מ למיקט אם הוא באנטי.

שאיוב ישראל היה אכן מותר הדבר ונשאר הרמיה בצ"ע ולא תירץ דשאני גזילה מגניבה.

עוד הוסיף המשנת ישב לבאר ע"פ דבריו לרשיי סנהדרין נז' שכתב בישראל שגזול לישראל פמש"פ דיליכא איסור לא תגוזל מושום דיליכא והшиб דין נוקקין בי"ד לפמש"פ. דס"ל לרשיי דיליכא איסור גזול בע"מ להшиб ובדברי תורי"ד ושתמ"ק וז' כוונת דבריו "אמידי דהשbon קרי גזול" דרך כشرط להшиб מושום שגזול שלא ע"מ להшиб או קרי גזול. ברם לר"מ ורמיה הראה באיסור גזול ממש אלא שאינו בהשbeta. וכבר הבאנו לעיל דמדוקים הדברים ברמיה שלכך הוצרך לומר שהסתוגיות דסנה נז' וסנה' נט חולקות, דאי"א לפרש בכך שאיסור מצד אחר מושום דס"ל לרמיה לפי דברינו דהאיסור הוא מצד גזול.

עוד יש להביא את דברי הערל"ג שכבר הזכרנו דהאיסור בפמש"פ אינו מדין ח"ש אלא מדין צערא דקגרים לנגזול. כפשט הגמ' ¹⁰:

דרך נוספת בביואר דברי הר"מ בה יוסבר הר"מ ומתתיישבנה שתי השאלות שפתחנו בהן כמבוא לפרשיות בר"מ, אך מכיוון שלא تعالה בקנה אחד עם טעמא דמחילה אזכירנה להלן במקומה הרاوي לה, (ס"ה).

המניח שהבאנו בראשית פרק זה סמך הכרעתו ע"פ הר"מ מלכים ט, ט וז"ל: "בן נח חייב על הגזול... וכן חייב על פמש"פ ובן נח שגזול פמש"פ ובא אחר וגזה ממו שניהן נהרגין עליה" ובהלכה י כתוב "וכן חייב על אבר מן החיה ועל הבשר מן החיה בכל שהוא. שלא נתנו השערין אלא לישראל בלבד" עכ"ל. מסמיכות ההלכות ומילת הקישור "וכן" למד המניח שהניסיוק "שלא נתנו השיעורין אלא לישראל בלבד" עולה לכאן ולכאן.

אמנם בספר חממות ישראל נר מצוה בחלק העוסק במצוות בני נח סי' כב אף כי בתקילה למד מכני"ת, דחה זברים אילו מושום דפשיטה ליה גזול תלוי במחילה. ועל כן באր התלות בין הדינים באופן אחר. דהטעם שעומד בסיסוד החילוק שבין ישראל לנוכרי בפמש"פ הוא המשותף לדינים. דהיינו שבשניהם בגזלה ממונו ובאכילת איסור יש היקי תמצוי לחתייחס אל המועט כל שיעור לכל דבר. בגזילה כאשר אין מוחל המועט, ובאכילה כאשר מחשיב מעט ע"י אכילתו אלא שבישראל אמרין בטלת דעתו אצל כל אדם. ואולם לנוכרי מועילה החשבתו לאיסור המועט כשם שמועילה הקפדו

¹⁰ אמן למשנת ישב א"א לומר כן בדברי הר"מ שהרי העלה דר"מ האיסור הוא גזול ממש.

על הממון אף בפמש"פ (לפי' חידש דין איסור דאו' דלפנוי עיור בנותן חצי כוית איסור לנוכרי. לפי' שהדבר הופך לאיסור רק בעת אכילתו ואכמ"ל).

יע"ע בפתחות המו"ל לשויות מהרש"ט ת"ה ח"מ יז דג"כ הביא את דברי המנ"ח שדייך בפשטות מהר"ם דפרותה הוא שיעור הליל"ם, וזכה שם בארכיות.

א"כ המוח' שהצגנו בביורו הר"ם שאסר גנבה וגזילה בכלשו, תלואה בנסיבות המילה "וקן" שכתב הר"ם בהיל' מלכים.

המן"ח במצבה רנת, זו הוסיף לבצר דבריו ע"פ הגמ' דב"מ נה, שלמדה מן הפסוק "ואת אשר חטא מן הקודש ישלם" לרבות פמש"פ להשכון. שהרי אם נניח שהחטרו בפמש"פ בז"כ הוא מטעם שנמחל א"כ א"ץ ריבוי מיוחד למלעת קודשים שהרי בודאי כלפי שמיין אין חילוק בין פמש"פ לש"פ דין הבדל בין רב למעט כי "לי הכסף וליזחוב" אע"כ שיש"פ בכל שיעורי התורה. ואולם תמה המנ"ח על שיטה זו מהא דסנהדרין נז ונט דמשמעותם לחדייא זה הוא מטעם מחלוקת והביא ذcn משמע בחינוך עצמו ז"ל ספר החינוך "אבל פחות מכאן ע"פ שעבר על איסור תורה אינה בתורת השבון... לפי ישראל בני אברהם יצחק ויעקב נדיבים בני נדיבים הם וידעו הדבר שכל שהוא פמש"פ אפי' עני שבישראל מכיוון שנגוזל ממנו מוחל אותו ואין חפזו אחריו כלל עכ"ל. אمنס בספר מנתת אשר לר' אשר וויס הקשה על החינוך דהוא עצמו כתב במצבה רcta (שלא לגוזל) וז"ל "מדיני המצוה מה שאמרו ז"ל (סנהדרין נז, א) שאיסור דאו' לגוזל אפי' כי' אבל לא דלא תגוזל איינו חל אלא בש"פ¹¹ כי התורה לא תחייב אלא בדבר שהוא ממון ופמש"פ איינו עכ"ל.

עיקרי השיטות בר"ם בדין כלשהו בגז'

חזין דהמ"מ והמן"ח למדו מתוך דברי הר"ם שכleshו בגוזל הוא הכל ח"ש שבתורה. (לפי' הר"ם ודאי שלא ס"ל כמהר"ם חלאוה שסביר דח"ש הוא ממש מחציו ולמעלה, אלא די בכלשו) אمنס המנתת אשר כתוב דח"ש דכתוב המ"מ לאו דזוקא. לעומת זאת מהר"ץ חיית והגרצ"פ פראנק סברו שאין

¹¹ לכוא' כשיתות רשי' ולעיל הבאנו שיטות אם האיסור דסנה' נז הוא גול או אסור אחר.

¹² בדומה למה שכתבנו במ"מ דכוונתו כדין ח"ש היו שגדיר האיסור דומה לאיסור דח"ש.

שיעור לנזל,¹³ אף כי אין אישורו חמור כנzel של פרוטה כל אחד מטעהו. למהר'ץ חיות משומם שהמחילה שבאה אח"כ הופכת את הגזילה להיות ע"מ להחזר ו אף המשנת ישב צעד במסלול זה. ואילו אצל הרב פראנק המילה משמשת כתיקון החטא, כדרישות התורה "וחשיב את הגזילה". עוד הבאו לערל"ן שנכתב שהאיסור הוא משומם הצער שנגרם לנזול.

ה. שיעור הממן בגיןה וגזילה נובע מדין המילה

המנחת אשר הנ"ל כתב ליישב סטיית בעל ספר החינוך. וכן את המהלך הקבוע כי פמש"פ אין בו דין ממון עם הגם' בסנהדרין. דאמנים השיעור דהכא אינו בכלל שאר השיעורין שהן הלכה למשה מסיני¹⁴ וכפי שתטמנו עד כה בשיטה זו. אלא מכיוון שדרך פמש"פ להחמל לכך נקבע ששיעור התורה ביחס לממון הוא מפרוטה ומעלה. א"כ טעם הדיון דבעי פרוטה הוא דוחות מכואן איינו כשיעור, אלא שנובע השעור מmachila. כיוצא"ב מצאנו ברשי"י ע"ז עא, בדעתם שם דאיינו ממונה ממשום דmachli, ככלומר שהmachila המוזכרת בסנהדרין מבארת מדוע פמש"פ איינו בתורת ממון. וכפי שהזכרנו כבר דברי הרמ"ה בסנהדרין נט ששיעור ממון נקבע אצל ישראל ואוה"ע עפ"י מידת רחמנותם למחול סכום הפחות מפרוטה ולאחר שנקבע השעורתו ליכא חשיבות לmachila בפועל.

עפ"ז ذן בספרו האם שיין' בשעור שאינו הלימ' דין ח"ש, וככתב דהחו"א נסתפק בזה (או"ח ז, ט) דכן ממשמע בפמ"ג (ראש יוסף שבת לח ע"ב) לגבי בישול והוא דוחה ע"פ התוס' שבת עז, ובוקריית ספר שבת פי"ח דלייא דין ח"ש.

¹³ משמעות הלכתית יש לדיוון האם האיסור הוא עצמאי, או שנובע מדין ח"ש לפי שיש בזה נפ"מ. דחנה התוס' שבעות כב, ב' ד"ה אהיתרא כתב שאיסור ח"ש אינו אלא איסור בעלמא ולכן חלה עליו שבועה. והביאו לנו הגר"ם דימנטמן ראה זה מריש פסחים דוחלקו ביה ובב"ש בשערו בל ראה. וא"ת למאני נפ"מ והוא לפי שיטת התוס' בפסחים כת אין לוין על לאו זה לפי שניתך לעשה ותשביתו א"כ מה משנה לאיזה שעור נתקונה התורה והרי לעולם חיל איסור בכלשהו משומח"ש. אע"כ דיש בזה פמ"ג. ע"ע תוס' קידושין מ, ב. ד"ה ויש אמרים שכטב ביחס לאוכל בשוק שפסלתו הגם' מלחה. וז"ל יונפ' ר'יה דהכא מירוי שhortaf זואכל א"ת א"כ שפיטה דפסול דוגן הווא וויל שhortot פחות משווה פרוטה א"ה שוגול דבר שאין מקפיד עליו". וכן הביאו הטור בחומרם ס"י לד. ממשמע א"כ שהח"ש אינו איסור כלל איסורי תורה החופsilim את העובר עליהם מלחייב. אמנים ציין בעל ההגות בטור בהצעאת מפעל הטור החדש שהטור עצמו כתוב קודם באות כא וז"ל אבל רועה שוגוב مثل בעל הבית אפילו כי"ש פסול.

¹⁴ גם הכה"י ס"ל הכי עyi בפרק העוסק בכלים השווים פמש"פ.

עד ביאר המנתה אשר לדבריו וכותב לאחר שנקבע השיעור ע"פ המחלוקת הרי הוא קבוע וקיים ולא משתנה יותר לפי הזמן והמקום, ע"פ החזו"א י"ד ה.ג. דכתוב דעתך ומסודר הוא מאות הבודא ונמסר לחכמים לקבוע ע"פ רוח קודשם שהופיעה עליהם וע"פ המציאות שהיתה בזמנם והוא ב' אף תורה שהוא זמן קביעת ההלכה לדורות. ואח"כ אנו נשענים על פסקם כמציאות מוחלטת, אף"י יראה שהשתנתה המציאות כגון בתריפות דאז שהיום מתרפאי ובכ"ז הרי אילו טריפות גם לדיון.

והוסיף וכותב בעל המנתה אשר דאפי' תאמר שאין כאן דין ח"ש משום שאינו שיעור שהוא הלכה ממש מסיני, בכ"ז איש דחכא באמת אין האיסור מדין ח"ש ומדיק זאת בדברי המ"מ שכותב "דין ח"ש ולא אמר "משום ח"ש". ור"ל דהתורה גلتה מורת רוחה מן הגזול ובזה אין חילוק בשיעור הגזילה וע"כ האיסור לעולם קיים וכך בחר"ש. כיוצא בחייב מאכלות אסורות ב, טז שכותב הר"ם "כח"ש" וכן שם ג, ו שrok דין ח"ש יש להם. אף דהתאם אירי הר"מ בדברים שאין להם שייכות לשיעורים רק שרצינו לומר דאיסורים מהתורה ואין לوكה בדומה למצב ההלכתי שקיימים בחר"ש.

ג. פחות משה פרוטה בגזל – חצי שיעור או חצי מעשה

בSIMINIM הקודמים הם בדברי המ"מ והן בדברי המנתה אשר, העלו שיש מקום לבירר האם אמן ניתן להשתמש כאן במונח ח"ש או שמא נכון יותר לומר שאינו אלא חצי מעשה. שהרי באיסור נבילה מוסכם הדבר שאף פחות מכויה ממנה חל בו שם ח"ש, וזאת משום שאף חתיכה קטנה ממנה נבילה היא. לעומת זאת באיסורי שבת חצי מהפעולה כגון הולכת ב' אמות ברה"ר אין עליה שם איסור כלל.¹⁵ מעתה בגניבה וגזילה יש לדון אם יש על מה שנintel שם גניבה וגזילה אף בפמש"פ או דאיינו כלום ממש דלאו ממשו הוא. ואף כי לענ"ד היה נראה שאנו אכן חסרונו של חצי מעשה ממש מושם שאף שפמש"פ אינו מוגדר כמשמעותו, ואינו באיסור גזל. מ"מ אינו שלו והרי נקודת המוצה באיסור גזל היא הבעלות המונוגית וכפי שיסגד הגרש"ש בספרו שע"י בריש ש"ה וא"כ שם "איינו שלו" שיקג במעט. מ"מ ר' חיים מבריסק רוח אחרת עימיו וצדහן. זאת ועוד גם בעיות אחרות שהעלנו כח"ש מיידי דלאו אכילה (אמנם בזה כבר כתבנו דאיינו מוסכם) וכן חצי שיעור דאיינו הלה"מ עשוויות להביא אל פתרון ע"י הדברים הבאים.

¹⁵ דברי הריטבי'א שבת עד ומארוי שבת ג.

מתוך חידשו של ר' חיים מבריסק ששמעתו מפני הגרא"ם דימנטמן שליט"א בשם ר' אפרים ברודיאסקי שיו בא מיד עליה כי אף במקומות שלא שייךليس דין ח"ש כגון שהוא חצי מעשה, עדין יש לאסור מצד גזירת התורה שחששה שיבוא לידי שיעור שלם.¹⁶ אם הבינו היבר בונתו דהחרשו של חצי מעשה הוא לפי הסבור דחווי לאצטרופי הינו "סימנו" לומר שהיכולת להתחבר לעוד מורה על חשיבות המעט. וזה הוא אסור מחתמת המין שהינו אם הלב גם הוא אסור הלב וכדי. וכן א"א שוג בחייב מעשה יכול האיסור גופו דס"ס אין כאן כלום. אולם גם למאי זה עדין שיק לאסור גם מן הצד שחווי לאצטרופי הוא גם "סיבה". לומר שה תורה שינה לכל שיעור שלם ולכן גם אסורה את החצי. אמן האיסור הוא איסור חדש של "חייב" ושיעורו והוא כלל המינים. עפ"ז מושבים יפה דברי המ"מ ע"פ הדקדוקים שהעלו אשר. ויותר מזה ביאר ר' חיים את דברי המ"מ ע"פ הדקדוקים שהעלו בדבריו. וכותב דגניבת הוא אסור במעשה עצמו ואילו גזילה היא רק איסור ממוני, שמאכט מונו חבריו אצלם. חלוקה זו אף שהוחחות לה וכפי שיבואר, נראהית שירוטית. ואפשר אולי למצאה לה יסוד בטעם המפורטים לשינוי דין הנגב מן הגזל. שהראשון בcptול ולא השני, משום דחמיר שאינו חש להשחתה הבורא אף כי ירא מבנ"א וא"כ חטאו בנוסך לנזק הממון שגורם הוא גם אמוני. לעומת זאת הגזל שאינו פגום באמונתו אלא שתקפו יצרו ומחסר ממונו אחרים רק בענאל (רש"י ב"מ יא) משום דליך גניבת ללא מעשה ואילו הוכפר בפקdon ה"ז גזל (ב"ק קה) אף שאינו כאן מעשה. ומבאר האמרי משה (ס' לב, א) דאמנס בגזילה א"צ מעשה משום שהאיסור הוא עיכוב ממון חברו.

כ"כ מבואר לפ"ז דהנגב מן הגזב פטור מן הכלל¹⁷ דס"ס ליכא מעשה גניבת לפי שהיה החפש גנוב מעיקרה, אלא רק דמאכט ממוני חברו אצלו א"כ ה"ז גזל וחיבב בקרו.

¹⁶ ואל תהמה כי התורה עצמה גורה גזירות וטיחה את חוקיה שאנו מצאו כן במקומות רבים. הנה הכס"מ בפ"ט מהל' מאכלה אסורת הל' בתב' ביחס לאיסור בישול בשיר בחלב ע"פ הר"ם דכוונות התורה שלא יבוא לאכול. וכן איסור קירבה לעיזות דעת הר"ם שהוא מדאי' (איסור כא,א) ז"ל "לא תקרבו לדברים המבאים לידי גלוי ערוה". וכן חרצנים וזג לנזר הוא משום סייג (פמ"ג בפטיה כולל ח"א יז). וכן איסור יהוד למאן דס"ל שהוא דאי'. וכי' הר"ן בראש פסחים ביחס לביראה ובול ימצע שהו הרחקה מחמץ. וכן איסור נתירה לר"ם בהלי' דעתו הוא גורה שיבוא נקום. עוד בראש"ס (ב"ב פט,ב) דאייסור שהיית מידות חסרות בבית הוא שמא ימודד בהם. (עי' בזה בילקוי או"ה במובא ס"ט).

¹⁷ ועי' קצוח'ח לד סק"ג דס"ל דהנגב מן הגזב פטור לגמרי דלאו גניבת היא, ומ"מ בשבר וכדי חיבב חמוץ.

עוד מתרצת קושית הרמ"ה בב"ב טז ע"א ביחס לאיוב שגוזל אלמנה עניהם ע"מ להשביח קרקעה. והרי יש איסור גם בע"מ להחזרו. ותרץ דאייב לאו ישראל הוא. אמן למד' ישראל היה נשאר הרמ"ה בצ"ע. ולפי החלוקה שהזכירנו מיושב דייל דרך גניבה אסורה ע"מ להחזיר כס'ס עשה מעשה רע, אבל גזילה ע"מ להסביר שריה אינו רוצה לעכבר ממון חברו אצלו.¹⁸ מעתה ייל' וגניבה אמן הוא מעשה התלוי בשיעור ולכן בפמש"פ הוא חיש. אבל גזילה דכל האיסור הוא הממון - אצלו הרי ממש"פ אינו ממון כלל א"כ חיצי מעשה הוא ואינו מטעם ח"ש וא"כ מודוקדין דברי המ"מ. אבל הטעם שאמן אסור אף בגזילה ייל' כפי שהבאו דכוון דחזי לאצטורי ע"כ אטור מDAO משום גזירת התורה. עפ"ז גם מודוקדת לשון הר"מ דגבניבה כתוב דהאיסור הוא מש"פ ולמעלה ולא כי' בגזילה לפי גניבה הוא איסור אחד במעשה מפרוטה ולמעלה אבל בגזילה יש איסור על כל פרוטה ופרוטה ולפי גודל הגזילה.

ג. המשמעות ההלכתית שבבנייה החסרו שבחות משה פרותה

אין הדיון שהעלנו בהבנת יסוד הפטור שבסמ"פ עקרוני בלבד. המניח הניל' (כל) הולה סבב חקירה זו נפקותות רבות.¹⁹

1. נגנב שהוא חרש, שוטה או קוונ, דלאו בני מחלת נינהו, וכן בבר מחלת אלא שאינו מוחל מטעם שלא נודע לו מהגניבה. ואף בעומד וצוח איני מוחל.²⁰ בכל אלו יש חשיבות אם המחלת עומדת מאחרוי הרין אס לאו.

2. בצירוף גזילות או חיבורים הקטנים כאו"א מש"פ דמאי שעור ממון מצטרפין אף שזמן רחוק זה מזה שריה א"צ צירוף בכך אכילת פרס רק במידדי דacicלה. ואילו לטעם דמחלה לא שייך צירוף. וכבר הארכנו דבנקודה זו א"א שתהא נפ"מ לפי שהיא גמי ערוכה בשבועות שהצירוף אפשרי וכתבנו לעיל ישובים זהה.

3. בגוזל פמש"פ ונתיקרה הגזילה ועמדת על פרוטה. דמטעם מחלת לא תעלה ולא תוריד ההתיירות שהרי כבר מחלת מתחילה, אך לטעם דבאי שעור ממון אמן א"א לתובעו בתחילת אבל כשתיקרה חוזר ונינור חיוב

¹⁸ אמן ברמ"ה להביא דלא סיל הכי וכן הרטה"ו הובא לעיל וכן לר"מ לפי המשנת יעכז.

¹⁹ נפ"מ נספורת עי' בחלקו השני של המאמר סי' ח,ט.

²⁰ ואף כי העלו קודם דהאומר כן בטלה דעתו אצל כל אדם, מ"מ המניח הביא כן לנפ"מ.

ההשבה. כוונת דבריו בתביעת חוץ שנמצא בעין אצל הנتابע ותלי הדבר בבי' הדעות בגמ' ב"ק קה, א וכפי מחולקת הראשונים שהוצגה בטורח ח"מ סי' שז' ובסמ"ע שם סק"ח. דהנה בגמ' נחלקו בחוץ שאינו שי"פ והוא בעין אצל הגולן, האם מפני החשש שהוא יתיקר חייב להשיבו כבר עתה או שלא היישן להתיירות. להלכה נפסק בשו"ע שז' ב, הצד השני. ובהתיiker בפועל נחלקו ר"י והרמ"ה שם כמובא בטורח וסמ"ע אם חייב כתעת להשביב. ובאר הב"י למחולקתם דהרמ"ה סי' לפטת הגמ' דבעודו זול לא היישן אולם אם אמן נתיקר עליו להשיבו. ור"י פירש לגמ' שלא היישן להתיירות משום דגס אם יתיקר לא יתחייב. והוכית הב"ח מן הגמ' את הצורך לפרוש פירוש דין זה. מעתה לפי דברי המנ"ח תהיה מחולקת הראשונים תליה בסוד הפטור בגזל פמש"פ.²¹ ואית' דוחק הוא להעמיד שיטה שבדבר בעין שנטיקר לא תהיה התחייבות והרי אם מטעם שיעור ממון, יחווזר ויתחייב לכשיティker כאשר בארנו. ואם מטעם מהילהanca לא שייכת מהילה כל בדרכ שבעין כמבואר ברמ"א ח"מ רמא, ג בשם מהרי"ק בשוו"ת סי' צד כי דבר שבעין אין עיצה אלה ליתנו במתנה ע"י קניין. ולמעשה בכמה מקומות בגמ' עולה כי מועילה מהילה אף על דבר שבעין כשמדובר בגזלה. שהרי המשנה (שם קג, א) עוסקת במקרה לו חוץ מפמש"פ אף שלחץ מ"ד בגמ' איירי אף בדבר שבעין א"כ היאך מחלתו. אע"כ דמהני מהילהו, וכן בקדושון נב בגזל מהאהשה וכיודשנה בו דמהני בדשדייך ופרש"י דהיא אחילתייה. והרי מדובר שם בדבר שבעין א"כ היאך מחלה (אמנם יש שפירשו בהקנתה ממש ואכמ"ל) אע"כ שגזל שאני וכפי שיש ר' יעקב מליסא בספרו קהילות יעקב (ט"י כת) וכן ר' חיימ' מריסק (פ"ט מגזילה) ור' אלחנן וסידרמן. וכפי שהביא בקה"י קדושין סי' כ"א דכיוון שיש לגזל קניini גזילה בחוץ ראו היה שיתחייב שלו למזרי זולת חיוב ההשבה שחייבתו התורה. ואילו הכא מהילה היא על חיוב ההשבה. וכיון שירדה חובה זו ממילא חורב וקונה הגזל לחוץ ראו היה שיתחייב בדים לו התורה. ע"פ הבנה זו מבוארים דברי רב בספרח' דסנהדרין שהרודף בדים קניינהו לחוץ. כלומר בדמי הרודף שהטור דמו וכיוון שדיןנו להריגה בדים ליה בדרכה מיניה קנה לחוץ. והנה בשלמא לפוטרו מהובי הממון משום קלבד"מ, מובן אך היאך קנה. אלא שע"י שיورد חיוב ההשבה משום קלבד"מ

²¹ יש לציין לשיטת הריטבי'א דכל דבר שהוא בעין ואף שאינו שי"פ נזקקין לו כתוב אף שלא נתיקר א"כ נראה דס"ל כמ"ד הראשון בגמ' ובמקומו נאריך בזה בעיה.

ممילא קנה לחוץ בקנני הגזילה. וכן מובן היאך שינוי קונה בגזילה. דהיינוון דליך חיוב השבה ממשום דתו אוין שגוזל א"כ ממילא קנה החוץ.²²

ולכן גם בגזול ונתיקרה הגזילה שבען אצל הגוזל אם נסבור כטעם דמחילה, מועילה מהילת הנגול כבר בתקילה ואין חשיבות להתיירות אח"כ. אך לטעם דשיעור ממון כיון שנשאר תמיד בעלות הנגול אלא שא"א לו לתובעו כשיתיקר תחזור עילת התביעה.

4. במצוות דבען לכט כבלולב שנא בו ולקחתם לכם וכיוצאו בו דלטעמא ומחללה יוצאה הגוזל בלולב הפמש"פ שגוזל שהרי אחר המחללה ה"ז של. אך לטעם דaicaca שיעור לממון אף שאין חיוב תשולם מ"מ בעלות החוץ נשארת בידי הראשון וא"כ לא יצא הגוזל וכן בקידושי אישת וכדו. ושוב גם כאן שמדובר בדברים שבען נדקק לדברים שיש לנו בפסקה הקודמת.

ומצאתי בספר שער תשובה (לראה "ממרגליות") או"ח תפ"ס ק"א שדן בעבות גזל הפמש"פ והביא משוי"ת בית יהודה ס' ניח שנים שהיו בבית האסורים ויש להם כוית מצחה זההין הוא כל דלאים גבר ויזכה במצבה. והקשה הא ה"ל מצחה גזהה ואף כאשרין הגוזל ש"פ ס"ס בעין لكم ולאו שלו הוא. ותרץ בתקילה שכיוון דאתהב למחללה ה"ז בעבות מי שגבר וכדברי המנinch לצד דמחילה. אמנס אח"כ כתוב דהיו תר נראה דאיירி בכזיות מצח הפקר ולכך אין כאן גזל. אבל כשייש בעות הראשונה אף שתפיסתו היא בפמש"פ אינו נחשב כת לבעלים וא"א לצאת יד"ח המצואה בה.²³

5. נוסיף על המנinch ונציג מחלוקת התלויה לכט בתקירה זידן. והיא מחלוקת בעלי התוסי בכתובות לחד וב"ק כ מאידך, בדין זה נהנה וזה לא חסר. מהו שיעור החסרונו שיצא הדין מגדר זה ויוחיב הננהה בתשלומיין. דבוזאי בחיטר פרוטה לכ"ע חייב, ברם בחסרונו של פמש"פ בזה נחלקו. ובואר הפנוי לדעה דзи בזה לחסרונו דפמש"פ. והוא משום דפטור זהה נהנה וזה לא חסר הוא משום שכופין על מידת סdom, אמנס בחסרונו כ"שתו לא אמרין שהוא מידת סdom. ברם זה ייל לתפיסה דפטור פמש"פ הוא מצד מהילה דאף שב"כ מוחל מ"מ ס"ס יש חסרונו אך לצד השני דאין פמש"פ

²² ע"ע בב"ב מא, א דרב ענו הדר גודא באירוע חבריה, ומעלה שם הגמ' שמחל הנגול אף שהוא בען. אמנס שם א"א לבאר המחללה כפשותה ע"פ דברינו. ממשום דתנתם איירי בקרקע, קורקע אינה גוזלת א"כ אין לא כלל בה קנני גזילה. וכן צ"ל דמחילה בהם לאו דזוקא אלא שהקנה לו ממש עיי' שסייע בעצמו לגוזל ואcum"ל.

²³ ע"ע בעין זה באוצרה ע"פ אבה"ע כח סעיף א סק"ב, שחלק בעין זה בין קידושין למצאות דבענן לכם.

מןו כלל אי'יכ ליכא הכא חסרון כלל ופטור וא'יכ כך סבור חותום השני. והגרא'ש שkopf ביאר אחרת למחוקת התוס' דכל שלא חיסר אין הנאותו מיחסת אל הבעלים כי אם לרוכשים. כלומר מהרכוש נהנה ולא מבعليו שהרי לא חסרם ולכן איינו משלם להם. אמנים בחיסר פמש"פ לטעמא דמחילה סי'ס יש חסרון אלא דבר'כ מוחלו אי'יכ איז בזה דין זה נהנה וזה לא חסר אולם לטעמא דשעור ממון הכא הרי איינו נחשב לממון וא'יכ לא חסרו כלום.

ח. **משמעות מחודשת לטעם המחלוקת**

בשות' צץ אליעזר חי'ג ס' קה הביא דברי רשי' סנדיה' נז הניל. הנΚודה המרכזית בדבריו היא התלות של הקביעה אם יש איסור גול בדין השבה. דברישראל אין אז חובת השבה משום דמחיל ולכן אין איסור גול והנוכרי דין בו דין השבה אי'יכ אין חילוק בין פמש"פ לש"פ ואסור. והקשה הצ'א כיון דבנוכרי שגוזל פמש"פ מישראל הרי ישראל מוחל אי'יכ מודיע יש לאיסור, כלומר כיצד אי הצורך להסביר בעכו'ם מולד איסור, הרי סי'ס מחל. (למעשה שאלה זו הועלתה כבר כשהציגנו בתחילת לש'י בהשווואה לש'י נט, ואתו שנותבו שם בצדיה עי'יש). עוד הקשה על דברי רשי' שכתב "הלכך גול הוא אלא שאין בי'יך של ישראל נזקין להשיבו דברת הכי מחייב ליה" דמשמע שהמחילה פוטרת מן התשלומיין ואין נזקין אולם איסור מיהא אי'יכ, מודיע והרי סי'ס מחל.

וכتب לבאר דאמנים יש גול וחובך אף בפמש"פ ואין המחלוקת כאן מחלוקת ממון, אלא מחלוקת או יותר על זכות התביעה. אי'יכ החילוק בין ישראל לנוכרי אינו בעצם מציאות איסור במעשה שנעשה. אין המחלוקת מובלעת את האיסור, אלא רק את התביעה בבי'יך וממלא גם את חובת ההשבה. ומעטה הפעול היוצא שבישראל שיש בו דין השבה ואיסור לא תגוזל תלוי בהיקש בהשבה אי'יכ אף שיש איסור בדבר מ"מ על "לא תגוזל" אין עובר ואיilo בנוכרי דין השבה יש בו איסור לא תגוזל ממש והמחילה לא מורידה מן האיסור כי אינה מחלוקת ממון. וכיוצ'ב מצאנו בר'ם הל' גזילה ו Abed z, יא שפסק עי'פ הגמי' דבר'ק קג, א דבמלח לו הקרן וחומר חוץ מפמש"פ אי'יכ להוליך אחורי למדוי' אלא יבוא הנגוז ויטול את השאר' דאמנים יש איסור בדבר ולכן יחויר אלא שאין נזקין לו משום שמלח זכות התביעה ולכן אי'יכ להוליך אחורי למדוי'.²⁴ וכותב הצ'א אליעזר זיל' "זווה דוחק לחלק בין היכא

²⁴ אמנים לשיטות האחרות בפמש"פ עי' בהמשך ביאור אחר בגמי' דבר'ק.

שגזל ממנו הרבה ונשאר פמש"פ לבין היכא שלכתהילה לא גזל ממנו אלא פמש"פ". ומה דפשיטה ליה יבואר בהמשך וכן הוזכר כבר בשם המחניא אדרבא התם דזוקא כיון שהיה חייב כבר איינו מוחל עד שישיבנו כולם.

ע"פ דברים אלו רוב חילוקי הדיון שכתב המניא שחקלט מהווים קושיה על טעמא דמחילה סרו. כיון שמשמעות המחלוקת לפי הצע"א היא ויתור על זכות התביעה אך לא סילוק (או הקנהה לחקירת המחניא הל' זכיה מההפקר סי' יא) איך החפש עדין בעלות הראשונה ומילא בנטיקר יש מקום לשוב ולתבוע. כיצד מהני צירוף של תביעות קטנות שהרי לא נמחלו לגמרי וכן יש חסרון של "לכם" במצוות שרווחה הגזלו לקיים בפמש"פ שגוזל.

הקה"י סנה"ס כי כה נסתפק במחילות אם היא כפושטה או כפי הסבר הצע"א וכleshono "רק עיין נתינת רשות מכיוון שאין רצונו לטפל בפמש"פ הוא מניחו ביד הגזלו שיעשה בו מה שיעשה אבל הקנאת זכות מוניא שהגゾל יהא בעל הממון ליכא כלל" עכ"ל. והביא לתורי"ד סוכה מא ולספר עין הרועים דАЗיל בשיטת התורי"ד דפמש"פ אף דאי"צ להחזיר מ"מ איינו נחשב שלו יצאתו בו יד"ח ד' מינימ ולמד בן מהא דחדס ורבבה הגזולים פסולים אף שאינם שוין פרוטה ולכאו יש בזה מחילה (אף דהוא עיין דמנהני בגוזל וכש"כ).

בספר מקראי קדש לרץ"פ פראנק (סוכות ח"ג סי' לה) הביא לתירוץ הדברי שאל דבשעת הגזילה ממש לא מחייב לו שיגזול אלא רק אח"כ. וא"כ הוי מצוה הבאה בעבירה. והרב המחבר הביא דברי ת"ח שזכה זהה משום זטעם פסול לולב הגזול משום דבעינן לכם, ולאו משום מצוה הבאה בעבירה. אמן נראה דזה לא קשה כי' משום דפסול "לכם" ذקרה נאמר בד"כ ולא במינימ שאיןשוין פרוטה. עוד כתוב לדוחות דיש אחרים דאף בשילם אחר החג יצא למפרע במיניהם הגזולים כ"ש הכא דמלח מיד אח"כ.

והוא תירץ דאמנם אחר שנודע לבעליים שנגוזל מעימם מוחל ואז הוא פסול מדין מצוה הבאה בעבירה אך עד שנודע להם ליכא מחילה ואז הפסול הוא מצד "לכם" עי"ש.

אמן לפי דברי הקה"י בתורתו רצ ועין הרועים לא קשיא מידי. דמחילה כוונתה למחילת התביעה, אך החפש נשאר בעלות הנגוזל. עוד ישב הקה"י בדבריו לטענות נוספות ביחס לצירוף תביעות וחותיקרות (ויאלו המקראי קדש יזדקק להזדקק ולומר שהצטרפות תביעות קיימת רק בטרם נודע

לבעליים. וכן התיקרות החפש הנזול מחוירה את חובת ההשבה רק במידה שלא נודע לבעליים על הגזול קודם להתיקרות.²⁵

גם בספר ערך שי (חו"מ ז) כתוב אכן כאן מחלוקת ממש אלא שאין בעליים מקפידים לכך אין תובעים וא"כ החפש נשאר בבעלותם. וכפי המג"א סי' תרלו סק"ג בשם היראים דאף למ"ד שגזול עכו"ם מותר אף"ה אין יוצא בו חובת המצווה וצ"ל סברא דומה כדי להבין את המורכבות הזה. שאין חובת ההשבה, ואף לא חומר איסור הגזול קובל בהכרח את הבעלות המומונית. וכן אפשר שבדבר שבעין תשאר הבעלות כשהיתה בתקופה הראשית. והוסיף הקה"י ראייה לביאור זה מב"ק קה, א. בגזול שנמחל לו כל החיוב חוץ ממש"פ שא"צ להויליך אחריו למדוי א"כ הגזילה קיימת מושום דחיישן שמא תתיקר וא"כ לרבת פפה דלהתיקרות לא חיישן מ"מ אם התיקורה בפועל לא פלייגי דיויליכנו אף למדוי. וכבר כתבנו דהתיקרות מחוירה את חובת ההשבה לטעם דמחילה רק אם נאמר זבמחלוקת היא רק על עצם התביעה ולא על הממון גופו. וא"כ כי הקה"י דיק מגמי זו והסביר כפי הסברו. כבר העלו דבהתיקורה הגזילה בפועל יש מחלוקת ראשונים כאשר דעת ר"י דא"צ להויליכנו וא"כ קשה להביא ראייה מגמי זו שנוטנה במחלוקת. כאשר המחלוקת גופה תליה בהסביר – מי מחלוקת, או אף בספק בסיסי יותר, כפי שהבאו בתקופה האם פטור ממש"פ הוא מצד מחילה או מדין שיעור ממון. גם הקה"י עצמו דזה הראייה דשאני הכא שכבר הוזק לתביעת גוילה אלו שנמחל לו חלק מהتبיעה. וכך כתוב סברא זו השוו"מ (הניל) לישב גמ' זו למחזיק בטעם המחלוקת דהיכא שהיה שיעור השבה בתקופה, כל חלק מהחייב וא"כ חלק הקטן ממש"פ הרינו בכלל חובת ההשבה וא"כ שאין חובה להויליך אחריו למדוי מ"מ החיוב לא בטל.²⁶

לעומת תורי"ד הביא הקה"י בשם Tos' שאנץ דהחש להתיקרות בב"ק קה הוא דוקא במידי דמצוי שיתתיקר. וכן כבר כתע אינו מוחלו כי סבור שיתתיקר אח"כ אבל בסתם חפש אין התיקרות החפש מעלה לכיו שכבר נמחל לגמרי וכי ההבנה הפושאה במחילה. וכך כתבנו דהר"י (הביאו הטור בס"ס) ס"ל כן דין התיקרות מעלה. וא"כ דחוינן בסוכה הבעלות החפש הנזול נשארת כשהיתה ואין הגזול יוצא בו יד"ח אף דמלחיל כגון במש"פ ולפוסקים

²⁵ אי אפשר לישב כש"כ בס' ג, לישב טעם דמחילה גרידא.

²⁶ כגון המנניה בריש הל' גוילה, וכך סברא זו מצאו גם בשעהמ"ש סי' פח לנבי חיוב שבועת מודה במקצת שהכפירה על דין פחota ממש"פ דלא חשב דין אף שלכא"י החסרו זנית. מ"מ דין נחשב לדין שיש בו את כל הפרוטות בשלמותן שעשו אותו לדין וכן בכל שיעורי התורה.

אלו מהילת היא על הממון. וצ"ל בדוחק כש"כ לתרץ לגרצ'פ פראנק דאיiri
בלא נודע לנגול. וצע"ע.

גם הפנ"י (קדושים מ"ז ד"ה שם והיא מלאה) נסתפק בחקירה זו מהי מהילת
(והביאו הכה"י) דZN הפנ"י התם בגול פמש"פ וחזר וגול פמש"פ. דאפשר
דקמא קמא אחל זהה לצד דפמש"פ מוחל פשוטו, אך לצד דרך מוחל על
זכות התביעה, מצטרפות התביעות ע"ש.²⁷

ט. סיכום בגיןים – השיטות בטעם פטור גול וגניבה שאין בהם ש"פ מחובבת השבה

העליה מן האמור עד כה, שתי תפיסות עיקריות מצאו בטעם פטור השבת
גול הפמש"פ. פטור מטעם מהילתו של הנגול ופטור מדין חסרון בשער
גזילה, כאשר נפ"מ הרבה בין שתי התפיסות. אולם שתיים שהן ארבע הן,
מכיוון שהמהילה יש שתפסו שאין הכוונה בה למחלת הממון אלא לויתר
התביעה אף שהחוב בעינו.

אמנם בגזילה שבעין חשוב לחזור ולציין שלא שייכת בו מהילת הממון בדברי
המהרי"ק שא"א למחול על מה שבעין אלא כאן תהא מהילת על החשבה
(דבר שישנו בגזילה אך לא בשאר חיובי הממון). אך עדין אין מהילה זו דומה
למחלית התביעה. לפי שהראשונה עוקרת החוב מעיקרו וממלאת החפש ש"ק
מעטה לנגול ואילו האחורה רק לא ממסת את החוב.

גם התפיסה של ממון מדין שיעור, נחלקת לב' אנקין דיש שתפסו שהיא נובעת
מהמחלה וגדירה נקבע על פיה.

שתי ההגדרות המחוודות בשתי התפיסות המרכזיות מצמצמות את
הנפקות שבנייהם וממלא גם קושיות שהתעוררו בדרך התישבו.

עוד הזכרנו שיתכן שהמן"א עשה שימוש בשני הטעמים גם יחד.

²⁷ עוד הביא הכה"י דהפניי נסתפק גם באכל הגזילה הראשוונה קודם שגורל לשניה. וثبتא
דציריך שהיה שניים בעולם כדי שיצטרפו. וכן באיסורי שבת וכדי, בלבד מאיסורי אכילה
דמצטרף בכדי אכילת פרט אף שבלי כבר חלק הראשוון. וזאת ממש דאכילה בכדי א"פ
אינה מדין צירוף אלא מדין אכילה כלל שאכל כוית בתוך זמן זה חשיב אכילה אחת.

עכ"פ הבדל עקרוני יש בין שני הכוונים המרכזים והוא האם אמן יש שיעור לממון כפי שיש בחלק ממקצועות התורה.

(המשך המאמר, אי"ה, בקובץ ג)

נספח – פחתה מושה פרוטה בהשbat אבדה²⁸

א. חוי"מفتح תביעה מוחטין, אף שאין בהם שוה פרוטה, נחשבת לתביעה ומחייבת שבואה (לחולק מהראשונים ע"ש בש"ד ס"ק ב). ואילו לגבי השbat אבדה יש מיעוט יאשר תאבד פרט לפחות מוש"פ (ב"מ כז, א). מבואר שאין להששות דיני גולה לדיני השbat אבדה, שכן המיעוט של פחות מוש"פ בהשbat אבדה מתייחס אף לכליים (בפסקוק נזכר שמלה).²⁹

ב. עפ"י זה רצאה חישועת דוד חוי"מ סי' ו לישיב קושיות הברכי יוסף על מהרי"ט (חו"מ קה). עי' פט"ש ואחרברכ"י הסתפק אם שני שותפים תבעו לאדם שחייב להם ממון השותפות שוי"פ האם ב"יד נזקקין להם או לא. ורצה להביא ראייה מההריכ"ט שבשבועת השותפות שצריך טענה שני כס"פ תביעה שתי כס"פ עיי' שותפים נחשבת לתביעה (ע"ש). והקשה הברכ"י בkowskiתו השנייה (וכן שער המשפט סי' צג ובחלקה יואב או"ח כב) מב"מ כו, ב: "בשלשה אינו חייב להחזיר, מי טעונה – ההוא דוגל מיניה ודאי מיאש. מימר אמר: מכדי תרי הוא בהדא, אי נקיינה להאי – אמר: לא שקלתיה, ואי נקיינה להאי – אמר: לא שקלתיה. אמר רבא: האי דאמורת בשלשה אינו חייב להחזיר – לא אמרן אלא דלית ביה שוה פרוטה לכל חד וחוד, אבל אית ביה שוה פרוטה לכל חד וחוד – חייב להחזיר. מי טעונה? אימור שותפי נינחו, ולא מיאשו".

מבואר מדברי רבא שאבדת שותפני שאין בה שוי"פ לכל אחד ואחד אין בה חיוב השבה.

ג. וכבר הקשה המכחניא (גולה א, הנידון במאמר הניל') מסוגיא זו שאם נאמר שגולה פחות מוש"פ הנזול מוחל, אי' בכא לא ידע דוחיל. ותירץ המכחניא: "ויההיא דפי אלו מציאות ذקאמר משלשה אינו חייב להחזיר כיון דליך שוה

²⁸ פרק זה נכתב עיי חורך.

²⁹ עי' חי' הריכ"ט חוי"מ פח ס"ק יג.

פרוטה לכל חד וחד ואע"פ שעדיין לא נתיאשו הבעלים בשעה שמצאה, ה"י' מושום דכל פחות משה פרוטה לא חייבו הכתוב להשיב כדאמרין שם בדף כ"ז ע"א וכיון דלא מתחייב בהשבה חשבין לה כאלו עדין מונחת בקרקע ויושם דבר הכי מהני לזכותה זהה שמצאה". מדברי מבואר שאין הベル עקרוני בין גול לאזה לענייןشو"פ, אלא שבפרוטה של שותפי יש תורה גול ומושבין על כך דינים (דכל הטעם דפחות משה"פ הוא מצד מחילה וכאן אין מחלוקת) משא"כ להשבות אבדה שנתמעט פחות משה"פ מקרה ולכן הוא שלו לאחר יושם אף בלי מחילה".

ד. באופן נוסף באר הישועת זוד והוא עפ"י הניל אות א, שהוכיח שאין להשות גול לאבדה, בהשבות אבדה נתמעט מקרה "אשר נאבד" פרט לשו"פ וכן פסוק זה כולל אף כל (שמלה) וע"כ ראשונים שס"ל שכלי פחות משה"פ חשיב לעניין שבועה) דין פרוטה של השבות אבדה איינו דומה לגול וישיבת הדינים ששם הטעם הוא שפחות משה"פ איינו נחسب לממון הוא מלחמת מחילה ובכלי הווי דבר חשוב ולא מוחל, משא"כ באבדה שנתמעט מקרה.

ה. ויש להעיר על דבריו מגמי ב"מ נה: "וְכוֹן תַּנִּי לְוַיִּם מִתְּנִיתָה ; חֲמֵשׁ פְּרוֹטוֹת הַזֶּן : הַאוֹנוֹתָה פְּרוֹטוֹת , וְהַחוֹדָה פְּרוֹטוֹת , וְקוֹדוֹשִׁי אִשָּׂה בְּפְרוֹטוֹת , וְגּוֹל בְּפְרוֹטוֹת , וְיִשְׂיבַת הַדִּינִין בְּפְרוֹטוֹת – וְתַנְאַ דִּיזְנָן מַאי טָעֵמָא לְאַתְנִי יִשְׂיבַת הַדִּינִין ? – תַּנְאַ לְיהָ גּוֹל וְכוֹן וְלוַיִּם, מַאי טָעֵמָא לְאַתְנִי אַבְּידָה בְּפְרוֹטוֹת ? – תַּנְאַ לְיהָ גּוֹל ". מבואר בדבריו לוי שישוד הפרוטה באבדה ובגול שווים וצ"ע.

ו. ונראה ליישב קושיות הברכי יוסף על מהרי"ט באופן אחר. עי' פת"ש צג סק"ד שכטב ליישב שמהרי"ט לא אמר אלא לעניין שתי כסף אבל מ"מ מודדה שביעין שיגיע לכל אחד מהשותפים שו"פ דבציר משה"פ לאו ממון הווא בשום מקום וכו'. מעתה יש לבאר חילוק בין שני כסף לשו"פ (לעניין שותפים) אף אם נאמר שפחות משה"פ חשיב ממון אלא שיש מחילה. והוא עפ"י רשי"י בסוכה צ'ב בד"ה כל הארץ שהסביר דעת חכמים שאדם יוצא י"ח בסוכה של חבירו ממש"כ כל הארץ בישראל ישבו בסוכות דמשמע סוכה אחת לכל ישראל ואי אפשר שיהא לכלו שוה פרוטה אלא ע"י שאלה. והקשה המניח מ' תכה דפחות משה"פ ודאי "שלוי" מקרי דאליה אין בו איסור גול (וントבראר בגוף המאמר הניל שאיסור אייכא אף בפחות משה"פ) ועי' מה שהקשו תוס' על רשי"י (שבשותפין אין חלק של חבירו חשיב שלו ואמם כל ישראל רואין לישב בסוכה אחת מילא מוכת שא"צ שלו בסוכה וכתבו דבחנים דחק רשי"י להוכיח באופן אחר) וברשי"ש הקשה מקרובות ציבור שאין לכל אחד שו"פ.

ושמא י"ל בדעת רשי"י שגדיר שותפות הוא שיש לכל אחד מהם שייכות לכל החוץ ונחשב "שלוי" בכל החוץ אך כ"ז אם יש לו בחוץ שו"פ, אך אם יש לו

(בחלקו) פחותת משוי"פ, למروת שאותו חלק שלו הוא, אין בכוחו ליזור שם 'שלוי על כל החפש'. וזה נובע מחסרון החשיבות של פחותת משוי"פ.

ואם נפרש כך, מיושבים דברי מהרי"ט. שאע"פ שלענין שתי כס"ף די בתביעת שותפים, אבל אם חלק השותפות הוא פחותת משוי"פ לא חשיב שלו בהכל ולכן באבדה (ב"מ כז, ב) שככל אחד (מהשותפים) אייבד פחותת משוי"פ ואין חובת השבה בפחותת משוי"פ, אבל אי"צ לומר שפחותת משוי"פ באבידה שונה מבוזל.